

MEMURLARIN KAMU KURUMLARINA VE KİŞİLERE VERDİKLERİ ZARARLARIN GİDERİMİ

Şerif ERAYMAN (*)

Avukat

GİRİŞ :

Devlet memurlarının kamu malına verdikleri zarar ve sorumlulukları 657 sayılı yasanın 12. maddesinde, kişilere verdikleri zararlar ve giderimi ve tazmin edilen kişisel zararlardan dolayı memurlara rücu hususları 657 sayılı yasanın 13. maddesinde düzenlenmiştir.

Ayrıca kamuya ve kişilere verilen zararların tesbit ve takibi bu zararlarla ilgili amirlerin sorumlulukları ve yapacakları işlemler, 13.8.1983 gün ve 18134 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 27. 6.1983 tarih ve 83/6510 karar sayılı yönetmelikle düzenlenmiştir.

YASA HÜKÜMLERİ :

657/12. "Devlet memurları, görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek ve kendilerine teslim edilen Devlet malını korumak ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.

Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.

Zararların ödettilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır. Ancak fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir."

657/13-1 "Kişiler Kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan ötürü, bu görevlerini yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar, Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır."

27.6.1983 T. VE 83/6510 SAYILI YÖNETMELİK :

1- Yönetmelikle memurların kasıt, kusur, ihmal ve tedbirsizlik sonucu idareye verdikleri zararlar ile kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak kişilerin uğradıkları zararların nevi ve miktarlarının tesbiti, takibi, amirlerin sorumlulukları, yapılacak işlemlerle ilgili usul ve esasları belirlemek amaçlanmıştır.

(*) Kahramanmaraş Belediyesi avukatlarından

2- Yönetmelik hükümleri sadece 657 sayılı yasanın 1. maddesinin 1. fıkrasına giren kurumlarda çalışan memurlar hakkında uygulanır. Bunlarda genel ve katma bütçeli kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, (Belediye ve özel idarelerin Kurdukları birlik ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar), kanunlarla kurulan fonlar, kefalet sandıkları ve Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleridir.

3- Yönetmelik zararları da tanımlamıştır. Buna göre :

a) Kasdi Zarar : Memurların İdare veya kişilere bilerek ve isteyerek verdikleri zararlardır.

b) İhmali Zarar : Memurların gerekli özeni göstermeyerek veya işleri savsaklayarak idare ve kişilere verdikleri zararlardır.

c) Tedbirsizlik Sonucu Zarar : Memurların gerekli önlemleri almamaları veya yeterli derecede almamaları sonucu idare ve kişilere verdikleri zararlardır.

4- Yönetmelik sadece 657 Sayılı Yasanın 4. maddesinin "A" fıkrasındaki memurlara uygulanır.

5- Mal, İdarenin ve kişilerin sahip oldukları her çeşit taşınır ve taşınmaz maldır.

6- Memurlarca tazmin edilecek zararlar için ortada idarenin ve kişilerin uğradığı bir zarar mevcut olmalıdır. İleride doğabilecek zararlar için, bir tazmin sorumluluğu düşünülemez. Burada memurun tedbirsizlik, dikkatsizlik, ihmal ve kasdi sonucu :

a) İdareye bir zarar vermiş olmalıdır.

b) Kişilere bir zarar vermiş olmalıdır.

c) Kişilere verilen zarar idarece tazmin edilmiş olmalıdır. İdare kişilere, memura rücu edemez.

d) Zararla memurun fiili arasında sebep sonuç ilişkisi olmalıdır.

e) İdarenin kişilere karşı kusursuz sorumluluk ilkesi doğrultusunda karşılaşılabilecek tazmin hallerinde, memura atfı kabil bir eylem yoksa rücu söz konusu olmaz.

7- Zararın ve miktarının tesbiti :

a) Kamu malına bir zarar verilmişse, zararın tesbiti için idarece üç kişilik bir komisyon kurulur.

Komisyon piyasa araştırması yaparak malın -rayiç- değerini tesbit eder. Amortismanına tabi bir malsa, bu bedelden amortismanı düşülür. Mal eski eserse, komisyon eski eser uzmanlarından oluşturulur mala taşıma masrafları ödenmiş ise, bedele taşıma masrafları da ilave edilir.

b) Zarar kişilere verilen bir zarar ise, idarenin tazmin ettiği faiz ve yargılama giderleri dahil olmak üzere toplam tazminat miktarı esas alınır.

8- Zararın ödettilmesi :

a) Zararın miktarı, en alt derece devlet memurunun birinci kademesindeki "brüt aylığı"nı yarisını geçmediğı hallerde, "memurun kabul etmesi şartıyla" disiplin amiri veya disiplin kurulu kararına göre tahsil edilir.

b) Memurun kabul etmesi halinde disiplin amiri veya disiplin kurulunca, verilen kararın kesinleştiğı tarihi izleyen aybaşından itibaren memurun aylığından kesilmeye başlanır.

c) Memurun aylığından her ay kesilecek miktar, "net aylığının" 1/3 ünden fazla, 1/4 ünden az olmaz.

d) Memur kabul etmezse, memur aleyhine adli yargıda dava açılarak tahsil edilir. Bu halde Mahkeme kararının kesinleşmesini takip eden aybaşından itibaren, zarar, memurun aylığının 1/3 ünden fazla, 1/4 ünden az olmamak üzere tahsil edilir.

e) Zarar miktarı, en alt derecedeki memurun birinci kademe "brüt" aylığının yarisından fazla ise,

İdare ya memurla "sulh" yoluyla anlaşarak "1/3 - 1/4 esasına uygun olarak" aylığından keser,

Ya da İdare sulh mümkün olmazsa, memur aleyhine adli yargıda dava ikame ederek, kesinleşen hükme göre "1/3 - 1/4" esasına uyarak memurun aylığından keser.

9- Amirlerin Sorumluluğı :

a) Amirler, memurlarca kamu malına zarar verilmesi halinde zararın miktarını komisyon marifetiyle tesbit ettirmek,

b) Tesbit edilen zararı tahsil etmek,

c) Tahsil işlemini zamanaşımı süresi içinde gerçekleştirmek zorundadır.

d) İdarenin kişilere tazmin ettiği zararlardan dolayı bu rücuen tazminat davası ikamesi için dava zamanaşımına, hüküm kesinleşince de, tahsil zamanaşımına uymak zorundadır.

e) Zararın ilgili memurdan zamanaşımı süresi içinde dava ve tahsiline tevessül etmeyen amirler, zarardan "mütesilsilen sorumludur"lar.

10- Zamanaşımı süresi :

a) Sulhen ya da dava ikame etmek suretiyle Borçlar Kanununun 41. maddesinin "Gerek kasden, gerek ihmal ve teseyyüp ile yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararı tazmine mecburdur." hükmü, sorumluluğun sebebi olup, B.K. 60. maddesi "Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittila tarihinden itibaren bir sene ve herhalde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürrurundan sonra istina olunmaz..." Hükmü uyarınca amirin zarara ve zararın kim tarafından işlendiğine bilgi sahibi olmasından itibaren "bir yıl içinde" açılması gerekir. Dava açma süresi zararın meydana geldiği tarihten itibaren "10" yılı geçemez.

"Memurların cezayı gerektirsin veya gerektirmesin haksız fiilleri ile devlete verdikleri zararlara ait davaların zamanaşımı BK. 60. a bağlıdır. (- Yargıtay içtihadı birleştirme kararı, 16.6.1943 T. 3/23 sayılı karar R.G. 5576-)

b) Tahsil zamanaşımı :

Memur aleyhine açılan tazminat ve rücu tazminat davası sonucunda verilen ve kesinleşen hükmün, "10" yıl içinde tahsil edilmesi gerekir.

KAMU İDARELERİNİN İDARİ EYLEM VE İŞLEMLERİNDEN DOLAYI KİŞİLERE KARŞI TAZMİN SORUMLULUĞU VE HUKUKSAL SORUNLAR :

1- İdarelerin, kamu yasalarının vermiş olduğu yetkiye istinaden ve kamu gücü kullanarak yapmış oldukları eylem ve işlemler kamu personeli eliyle alınır ve işlenir. Bundan dolayı kişiler zarara uğramış, hakları ihlal edilmişse, kişiler idare aleyhine iptal ve tazminat davaları açarlar. (İdari Yargılama Usul Kanunu Md. 2. 12. 13)

2- Kişiler, kamu hukukuna tabi "görevlerle ilgili olarak" uğradıkları zararlardan dolayı, bu görevleri yerine getiren "personel aleyhine değil", ilgili "kurum aleyhine" dava açarlar. (657 s. y. Md. 13/1.)

3- Bu dava "idari" bir dava olması sebebiyle adli yargıda değil, idari yargıda açılması gerekir.

4- İdari yargıda verilen tazminat hükmü gereği, kişilere yapılan ödemeden dolayı, idarenin kusurlu memura rücu hakkı vardır. (657/13) Rücu tazminat davasının, idarece tazminatın ödendiği tarihten itibaren B.K. 60. md. uyarınca "bir yıl" içinde, kusurlu memur aleyhine açılması gerekir.

5- İdarenin uğradığı zararların, memurun muvafakatı olmadan aylığından cebren kesilmesi işlemi, yasa ve yönetmeliğe aykırı bir işlem olması sebebiyle hukuka aykırı olduğundan, memurun bu işlemin kaldırılmasını idareden istemesi, talebi reddedildiği takdirde, işlem aleyhine "İdari Yargıda" 60 gün içinde "İdari işlemin iptali ve kesilen miktarın iadesi için tazminat davası açması gerekir.